

ÅRSSKRIFT

2008

NØRREBRO
LOKALHISTORISKE
FORENING OG ARKIV

Udgivet af:
NØRREBRO LOKALHISTORISKE
FORENING OG ARKIV

Nr. 22, februar 2009
ISSN: 1902-0422

Redaktion:
Foreningens bestyrelse.

Adresse:
Biblioteket Blågården,
Blågårds Plads 5,
2200 København N.

Telefon:
35 37 82 00

Foreningens bestyrelse:
Formand:
Karsten Skytte Jensen
22 92 14 05

Næstformand og sekretær:
Pernille Grouleff Poulsen
50 56 46 02

Kasserer:
Ingrid Bøvith

Bestyrelsesmedlem:
John Dickov
40 83 71 08

Bestyrelsesmedlem:
Tonny Svanekiær

Bestyrelsesmedlem:
Vivi Christensen

Nørrebro Lokalhistoriske Forening og Arkiv kan træffes den første mandag i måneden på Biblioteket Blågården mellem kl. 17-19, eller efter aftale, undtagen i juli og august måned, hvor vi holder sommerferie.

I øvrigt kan man henvende sig i bibliotekets åbningstider:

Mandag-torsdag kl. 10-19
Fredag kl. 13-17
Lørdag 1.4-30.9 kl. 10-14
Lørdag 1.10-31.3 kl. 11-15

E-mail:
info@noerrebrolokalhistorie.dk

Hjemmeside:
www.noerrebrolokalhistorie.dk

Forside: Linie 3 på vej mod Kongens Enghave passerer de blomstrende magnoliebuske foran Blegdamshospitalet på Blegdamsvej.

Foto: Torben Liebst, 1960'erne.

Årsberetning 2008

Af Karsten Skytte Jensen

Foreningen/bestyrelsen

På generalforsamlingen den 27. marts var Pernille Grouleff Poulsen og Karsten Skytte Jensen på valg til bestyrelsen. De var begge villige til genvalg og blev valgt for en to-årig periode. Som nyt medlem af bestyrelsen blev Vivi Christensen foreslået og efterfølgende valgt. Vi siger velkommen til Vivi.

Else Roos blev genvalgt som revisor. Det samme gælder revisorsuppleanten Lis Melander.

Der vedtoges en kontingentforhøjelse fra og med 2009 til 125 kr. for enkeltmedlemmer og 200 kr. for foreninger og virksomheder. Det er bl.a. de stigende portoudgifter, der er årsag til forhøjelsen.

Der er i årets løb afholdt i alt 9 bestyrelsesmøder. En stor del af bestyrelsens kræfter er gået til idéudvikling, fundraising og redaktion af jubilæumsbogen (se næste side).

Foreningens medlemstal er stabilt. Pr. 1. januar 2009 havde vi 125 medlemmer heraf 10 forenings- og virksomhedsmedlemmer. De fleste nye medlemmer har vi fået via hjemmesiden.

Arrangementer og aktiviteter

I samarbejde med Områdefornyelsen i Mimersgadekvarteret stod Pernille og Karsten for udarbejdelsen af tekster til en turguide i Mimersgadekvarteret. Søren Langelykke fra Områdefornyelsen stod for layout. Targuiden kan fås på Nørrebro Bibliotek i Bragesgade, hos Områdefornyelsen og ved henvendelse til foreningen.

Historikeren Klavs Holm har i samarbejde med Områdefornyelsen i Mimersgadekvarteret, Haraldsgadekvarteret og vores forening udarbejdet en lokalhistorisk kalender for 2009 med flotte billeder fra Ydre Nørrebro.

Vores webmaster Thomas Bøvith, der vedligeholder og udbygger vores hjemmeside, introducerede i marts en ny facilitet på hjemmesiden, et interaktivt kort over Nørrebro. Læs mere i artiklen side 11.

I weekenden den 6. og 7. september deltog vi traditionen tro i de Kulturelle Markedsdage i Nørrebroparken. Vejret var med os og der var mange besøgende ved vores bod, der dels så på udstillingen af gamle billeder, dels købte bøger,

Formanden holder tale ved jubilæumsreceptionen.

postkort og plakater. Som noget nyt solgte vi i år også syltetøj, som vor mor lavede det. Det var en succes, og salget gik strygende.

Den 28. september havde vi en byvandring i Mimersgadekvarteret med temaet "Det mytologiske kvarter". Guide var Peter Thorsen, der fortalte levende og interessant om de nordiske guder og helte. Der var god tilslutning til turen.

Den 25. oktober havde foreningen 25 års jubilæum, og det blev fejret med en reception for medlemmer og venner den 14. november i Lundtoftegade 87. Vi havde en fin eftermiddag med mange

gæster. Ved receptionen præsenteredes jubilæumsbogen "Nørrebrohistorier - fra fedtemadder til Fædregruppen" med i alt tolv artikler skrevet specielt til lejligheden. Også her skal lyde en stor tak til bidragyderne.

Bogen udleveredes gratis til medlemmerne. Et begrænset oplag er til salg via Steenbergs Bog & Idé, Nørrebrogade 163, for kr. 199,95.

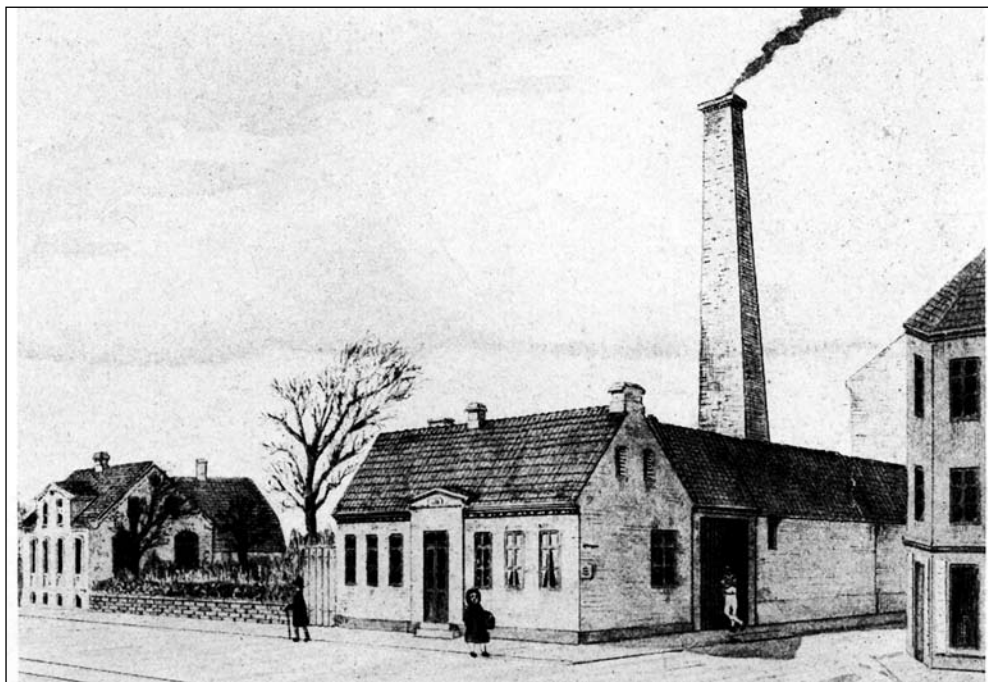
Ved den årlige juletræsfest på Balders Plads den 28. november modtog vores forening "Balders Gyldne Sol". Vi er glade og stolte over at modtage denne anerkendelse af vores arbejde.

Nørrebro i 1830'erne

I Otto B. Wroblewskis erindringer findes følgende skildring af Nørrebro i 1830'erne. Vi bringer et uddrag ved Mogens Lebech fra en bog udgivet af firmaet Otto B. Wroblewski på dets hundredeårsdag den 1. maj 1953.

For Otto. B. Wroblewski var det overkommeligt at nævne hver enkelt af de Bygninger, der dengang laa ved Nørrebrogade og karakterisere den til dem knyttede Virksomhed saavel som deres Beboere. Ejendommen Store Ravnsborg optog hele Strækningen paa højre Side fra Søen til Fælledvej, og paa den anden Side denne fulgte forskellige mindre

Huse med tilhørende Haver, det første paa Hjørnet ved Fælledvejen ”et meget besøgt Traktørsted. Det var tarveligt men yderst probert, og var aldrig Tumbleplads for larmende Spektakler. Tiden var jo i sig selv baade tarvelig og stiltfærdig, og Keglbanen var stærkt besøgt især af Studenter og Officerer. Passerede man de lune Sommeraftener forbi, saa hørte

Bager Borups hus på hjørnet af Nørrebrogade og Møllegade. Det var i begyndelsen af 1800-tallet det eneste bageri på Nørrebro. (Akvarel af Nancy Borup, Bymuseet).

man da ogsaa de rullende Kugler og undertiden naar en Kreds af adstadi-
 Borgere havde samlet sig i Haven om
 en 4-Marks Bolle, tonede ogsaa gamle
 Rahbekske Drikkeviser eller Datidens
 Fædrelandssange ud i den stille maaney-
 se Aften. Husets Døtre vare belevne, vel-
 opdragne og meget smukke, og skjønt
 de færdedes mellem Husets Gjæster og
 vistnok ogsaa hjalp til ved Opvarningen,
 vovede dog ingen af Gjæsterne - Chris-
 tian Winther hørte jævnlig til disse - at
 overskride det Sømmeliges Grændser
 lige overfor dem ...

Hinsides Møllegade, som dengang i dag-
 lig Tale hed "Jødevejen", laa Nørrebro
 dengang eneste Bageri, som dreves af
 Bager Borup; det var en pæn lille 1-etages
 Bygning, omgivet af en pyntelig Have
 med mange sjældne Planter, da Eieren var
 en kyndig Blomsterven og ivrig Rosen-
 dyrker. Den øvrige Strækning lige ud til
 Enden af Nørrebrogade, der afsluttedes
 ved Nørrebro Runddel, var kun svagt
 bebygget ..." Yderst laa Svendsens Re-
 berbane, der optog betydelig Plads, det
 "Terræn, der nu optages af Frederik den
 Syvendes Gade, Sjællandsgade og den
 parallelt med Nørrebrogade løbende
 Charlottegade".

Paa venstre Side af Nørrebrogade
 kom man først til Blaagaardsterrænet.
 "Blaagaard var en Eiendom, hvis Historie
 kan føres tilbage til Tiden før Frederik
 den Fjerde, snart som Privateiendom,
 snart tilhørende Personer af Kongehuset,

*Otto B. Wroblewski (1827 - 1907),
 forlagsboghandler.*

saa atter Privatfolk, indtil den i Slutnin-
 gen af det 18. Aarhundrede overtoges af
 Staten, som dels udleiede Hovedbygning-
 en til Privatfolk, dels her anlagde for-
 skjellige Manufakturindustrier. Tilsidst
 blev her anlagt et Skolelærer-Semina-
 rium, hvis Virksomhed standsedes ved
 Englændernes Overfald 1807, hvorefter
 det forlagdes til Jonstrup. I Krigens Tid
 havde Fjenden indrettet Lazaretter;
 da han var draget bort, gjorde Staten
 samme brug af Bygningerne; senere
 solgtes Blaagaard til et Par af Frederik
 den Sjettes Adjudanter, som havde den
 Plan at ville udstykke Ejendommen
 og ogsaa Tid efter anden solgte nogle
 Parceller, men da de ikke opfyldte Salgs-

Kort over forstaden Nørrebro 1841.

Indgangen til Blågård, nuværende Slotsgade. (Maleri på Bymuseet, ca. 1850).

vilkaarene, blandt hvilke ogsaa det var, at der skulde præsteres et vist Afdrag til Staten, hvergang en Parcel afhændedes, nødtes Regjeringen til i Begyndelsen af Tyverne at overtage det Hele, der da af Rentekammeret blev udparcelleret og bortsolgt, enten underhaanden eller ved offentlig Auktion. Efter Matrikuleringen havde den store betydelige Eiendom, hvis Areal var en Firkant, der begrændsedes af Nørrebrogade, den nuværende Griffenfeldtsgade, Ladegaardsaaen og Peblingsesøen, Matr. Nr. 36. Dette blev nu udstykket i Parceller med Betegnelse af hele Alfabetets Bogstaver, f. Ex. 36a, 36b, 36c osv. osv. Men efterhaanden som ogsaa disse Parceller bleve udstykkede, kom der atter Underafdelinger og Kom-

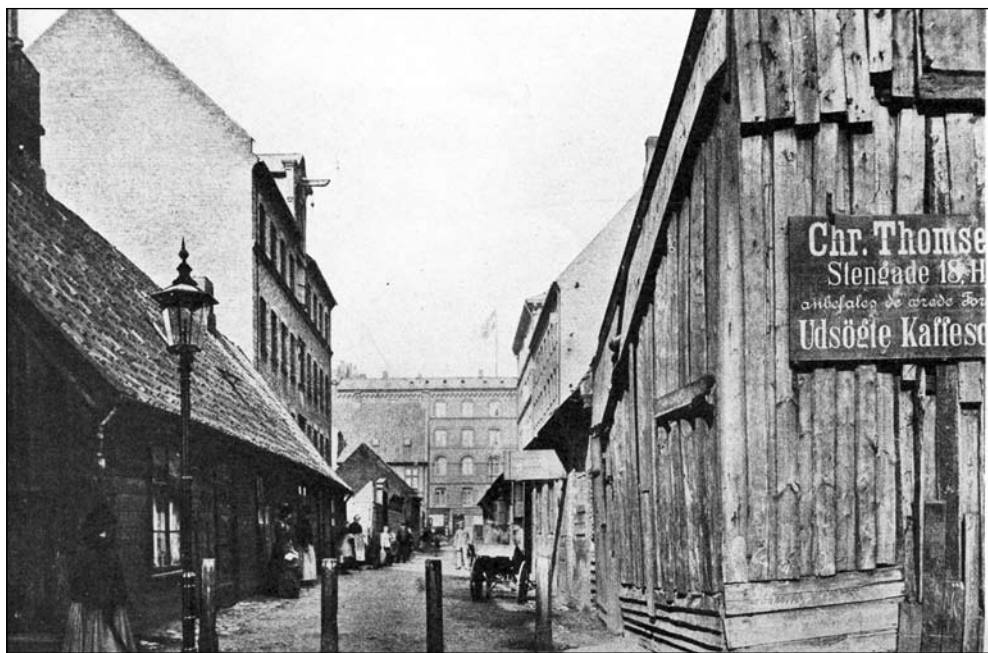
binationer, som: Nørrebro Nr. 36, Litra a 1, b 2, c 3 vare ganske almindelige og ogsaa ganske naturlige paa Grund af Parcellernes Størrelse. Ved Auktionen i 1827 købte min Fader Parcellerne Nr. 36 Litra L og N.; den første havde et Areal af $1\frac{1}{2}$ Td. Land med paastaaende Bygninger, og den anden tilstødende (Litra N) var 1 Td. Land, ... det er hele den Bydel ... den Firkant, der strækker sig fra og med Baggesensgades Huse (mod Øst inkl.) Slotsgade, Korsgade og Stengade, som var et Nummer (36) med to Litraer L og N.”

Men Otto B. Wroblewskis Barndomshjem laa saaledes først et Stykke ude ad Nørrebrogade, og her skal først gives et Ud-

drag af hans Skildring af Gadens øvrige Bebyggelse imod Vest, altsaa paa venstre Side, naar man kom inde fra Byen.

"Den første Bygning, vi mødte paa Hjørnet af Nørrebrogade og Dosseringen var "Stenhuggerhuset", en uanselig lille Bygning med et stort Tag, der syntes at skulle trykke Bygningen ned i Jorden. I dens tarvelige Rum boede et Par gamle Folk, der havde Opsynet, saa vidt jeg mindes, med nogle af Stadens dér anbragte Stenoplæg, endvidere med Træskuret, der rummede Apparater til Redning af Drukne og Forulykkede, Stiger, Touge etc., populært kaldet "Dronehuset" ... Men Stenhuggerhuset havde endnu en Mærkelighed; dets Beboere havde tilhuse

et ungt Fruentimmer, der var vidt og bredt bekjendt for sin usædvanlige Skjønhed, men hvis Moralitet nok lod en Del tilbage at ønske; hun gik under Navnet: "Pigen ved Søen" eller mere poetisk Donna del Lago, hvilket Navn i Folkemunde blev til "Donna de La'gaard", hvor hun da ogsaa for endda ikke saa mange Aar siden endte sit uselige Liv. Fra Stenhuggerhuset strakte et langt Plankeværk sig, vis à vis Ravnsborgs, langs de "smaa Alléer" til den nuværende Blaagaardsgade, dengang en smal ubrolagt Jordvei (Blaagaardsveien), der eiedes af 4-5 Nørrebro'ske Grundeiere. Den første Bygning hinsides Blaagaardsveien var en lille oprindelig meget elegant Pavil-

Nørrebrostræde, også kaldet "Gyden" (i dag Stengade). I baggrunden ses Nørrebrogade. Foto 1898.

lon. Det var en fra Blaagaards fine Periode stammende Funktionærbolig eller lignende,” og derefter fulgte andre af samme Karakter, efterhaanden frasolgt med de forskellige Parceller. Ogsaa Otto B. Wroblewskis Barndomshjem var i sin Oprindelse en Bygning, der havde hørt til Slottet, og selve Hovedfløjen rummede indtil Branden først i 1830’erne Nørrebros Panthomime-Theater, Petolettis Theater. Hvor nu Slotsgade udmunder i Nørrebrogade havde Hovedindgangen været, endnu i Wroblewskis Barndom stod resterne af Portindkørslen, to svære Stenpiller hver kronet med Gesims og Kugle, samt med de Stabler bevaret, der havde baaret Gitterportene. Paa den anden Side af Wroblewskis Ejendom, hvis Grænse mod Nord som sagt var Slotsgade, laa blaagaardske Bygninger. Nogle af disse ejedes af en Boghandler Steen, bag hvis ”Vaaningshus og adskilt fra dette ved en bred Gaardsplads laa ... en lige saa lang meget lav Bolig, beboet af fattige Smaafamilier; dens bagside vendte ud til ”Gyden”, det nuværende Nørrebrostræde.” Paa den anden side af dette laa en Ejendom, købt før den endelige Udparcellering af Blaagaard, af Voxdugfabrikør J.A. Schorn, Morfader til Otto B. Wroblewski, der havde sin Fabriksvirksomhed her allerede i 1815.

”I dens Gaardsplads fandtes en ganske lille Murstensbygning med indmuret Kjedel og Fyrsted. Om den var opført af min Morfader til Voxdugsfabriken, eller om den var en Rest af den Farvemølle, der bl. a. siges at have været anlagt i Blaa-

gaards-terrænet, skal jeg lade være usagt; mine Erindringer gaa tilbage til 1833, og da var Bygningen der. Det mærkeligste ved denne lille Bygning er, at den paa en maade kan siges at være Vuggen til en af nordens største Fabriksvirksomheder. I min Morfaders sidste Leveaar (1839) udleiede han den til en indvandret Holstener, Hans Henrik Baumgarten, der var Maskinmester i det Berlingske Bogtrykkeri, og som i Forening med Trykkeriets Faktor, Alt-Hans, i den omtalte Kjedel kogte Farve til trykkeriets brug. Dette var Baumgartens beskedne Begyndelse paa en selvstændig virksomhed, for hvilken den omtalte Kjedel snart blev for lille.

I 1843 begyndte han sin egentlige Virksomhed som mekaniker og maskinsmed paa Kjøbmagergade, senere i Møntergade, ind til han i 1846 i Forening med nuværende Etatsraad C.S. Burmeister stiftede Firmaet Baumgarten & Burmeister, i hvilket han virkede til 1863, da han udtraadte af det, hvorefter Englænderen Wain indtraadte og i Forening med Burmeister grundede det senere til et Aktieselskab omdannede Etablissement Burmeister & Wains Jernskibsbyggeri, der beskæftiger Tusinder af Hænder.”

Nørrebro før og nu - et interaktivt kort med Nørrebros historie

Af Thomas Bøvith

Nu kan du let og hurtigt klikke ind på historiske billeder og leksikonartikler om Nørrebro på <http://noerrebrolokalhistorie.dk/kort/>. Nørrebro Lokalhistoriske Forening og Arkiv guider dig gennem lokalhistorien ved hjælp af Google Maps, Wikipedia, egne arkivalier mv. En visu-

alisering af historiske gadebilleder på et kort gør det nemmere at finde billeder og fortællinger fra netop det område, du er interesseret i.

Til at begynde med kortlægger vi lokalhistoriske gadebilleder og artikler

Eksempel fra det interaktive kort: Blågårdsgade ved Blågårds Plads.

fra Wikipedia. Senere tilføjer vi andre typer arkivalier, som f.eks. erindringer fra specifikke steder i bydelen, artikler fra foreningens årsskrift og historiske kortgrundlag fra blandt andet 1856 og 1886, som Nørrebros udvikling fra landbrugarealer til en egentlig bydel.

Som kortgrundlag benyttes Google Maps, inspireret af sider som Findvej.dk, som bl.a. kortlægger Fødevarerstyrelsens kontrolrapporter og artikler fra Wikipedia og Døgnrapporten, som kortlægger udvalgte episoder fra politiets døgnrapport.

Når historiske gadebilleder visualiseres på et kort er det nemmere at finde billeder fra et specifikt område og samtidig nemmere at genkende gaden eller området som afbilledes. Dette skal ses i forhold til f.eks. at vise billederne på listeform, som vi f.eks. gør på vores side med genoptryk af gamle postkort.

Desuden har vi et fotoprojekt i gang, som går ud på at optage nutidige foto-

grafer med nøjagtig samme motiv som de historiske billeder. En sammenligning af før og nu vil naturligvis illustrere gadernes forandringer, husenes gavle og facader, transportmidlernes udvikling, butikkernes forandring og ikke mindst menneskers tøj og udseende.

Nørrebro Lokalhistoriske Forening og Arkiv har siden 1983 indsamlet en stor mængde historisk materiale fra Nørrebro: Bøger, tidsskrifter, erindringer, lyd- og videobånd og i særdeleshed fotografier, billeder og tegninger. Udover at indsamle materiale om bydelens historie er foreningens formål at formidle lokalhistorien til interesserede medborgere, og som led i dette offentliggjorde vi i marts 2008 hjemmesiden, <http://noerrebrolokalhistorie.dk/kort>, hvorpå stedbestede arkivaler vises på kort fra Google Maps.

Mere information kan fås ved henvendelse til foreningens webmaster og softwareudvikler, Thomas Bøvith, e-mail: info@noerrebrolokalhistorie.dk

En Nørrebrodreng vokser op

Af Leif Ziegler

Vi bringer her det første afsnit af Leif Zieglers barndomserindringer, det næste bringes i følgende årsskrift.

Ejendommen hvor jeg voksede op

Jeg er født i 1945, og er vokset op i Husumgade på Nørrebro. Gaden går fra Jagtvej og op til Stefansgade. Ejendommene i gaden er opført omkring år 1900. Jeg boede i nr. 13 på 3. sal. Ejendommen, som består af nr. 9, 11 og 13, blev bygget i 1899.

Hovedtrappen

Gadedøren var en dobbeltdør, og man brugte normalt kun den ene. På denne dør sad et hvidt skilt, hvorpå der stod "Handel og betleri forbudt og varelevering skal ske ad køkkentrappen". Den anden dør lukkede man kun op, når der var større ting, man skulle have ind. Denne dør manglede noget af træet forneden, og det siges, at skaden skete da min barnevogn blev stjålet. Barnevognen var nemlig akkurat lige for stor til, at man kunne få den ud af den ene dør.

Når man kom ind ad den mørkegrønne gadedør, var der på venstre side en hvid tavle med håndmalede navne på opgangens beboere. Trappen var af træ, væggene var gule og hoveddørene var brune med to matterede glaseruder. Der var en messing brevsprække, hvorpå der

stod "Breve og aviser". I de gamle gasrør mellem hoveddørene havde man trukket elektriske ledninger, så der var elektrisk lys på trappen.

Når man kom op til tredje sal, var der på den højre dør et grønt navneskilt hvorpå der stod K. Ziegler Larsen. Der voksede jeg op. Naboen hed Petersen, og de havde en dreng, der hed Jørgen. Petersen flyttede, og Larsens, der boede i stuen, flyttede op som vores naboer, så der var Larsen både til højre og venstre. Det var mange gange tilfældigt, hvad vi fik af post, om det var til naboen eller til os.

Lejligheden

Når man gik ind ad hoveddøren, kom man ind i entreen. Den var firkantet, hvor hjørnet ind til stuen var skåret skråt af. Før vores tid havde man indlagt toilet og det var placeret i entreen, så den var blevet endnu mindre og var kommet til at ligne en skæv vinkel. I entreen var der fem døre. Til trappen, stuen, soveværelset, køkkenet og toilettet. Gik man ind i stuen, var der en stor flot, støbt kakkelovn med Christian d. 9. mærke på. Foran kakkellovnen var en brun trefløjet kakkellovnsskærm, hvorpå min mor tørrede

tøj. I den anden ende var et stort vindue med oplukkelige vinduer på hver side af den store rude i midten. I vindueskarmen lå der hvidt grus og i gruset stod hvide urtepotter med blomster, og der var også en gipsfigur af en dame. En gang imellem blev gruset vasket, så det blev fint hvidt igen, og urtepotterne blev kalket. Neden under vinduet var noget træværk, som min far fik revet ned og der indrettet barskab. Her havde han forskellige slags guldøl, som der blev budt på, når der kom gæster. På hver side af vinduet var der en støbt bronzelampet med skærm. Mellem kakkelovnen og døren ud til entreen var en blændet dør ind til soveværelset. I stuen var der røde sofamøbler og et brunt dækketøjsskab, hvorpå der var et koloreret billede af mig i den ene side og et af min mor i den anden. Der var et sort kakkelbord, hvorpå der var en liggende hest i keramik, og et billede af min far i marineuniform. Der var en stor radio i hjørnet ved vinduet. Radioen havde en skala med alverdens navne og et grønt øje i midten, så man kunne se, om den var indstillet rigtigt. Der var mellem-bølge, kortbølge og langbølge. Vi brugte som regel mellem-bølge, og når den var indstillet på København, kunne vi høre transmissioner fra Wivex med Teddy Petersens orkester, pressens radioavis og sportsbegivenheder levende fortalt af Gunnar Nu Hansen. I den nederste del af radioen var der gramfon, hvor der blev spillet med 78" lakplader. Der kunne lægges 8 plader på af gangen på en høj pind i midten og så spillede den

de 8 plader helt automatisk. Der kunne også trykkes på en knap, hvis der var en plade, der skulle gentages. Ved den blændede dør var et spisebord med fire stole. I midten af loftet var en femarmet lysekrone. På væggene var der to litografier indrammet med glas. Det ene var en landsby med kirke og det andet forestillede en vandmølle. Der var to store malerier, et med skoleskibet København, og et med et landskab. Der var også et større billede af min storesøster, som var tegnet med en rød blyant. På gulvet var et gulternet stykke linoleum fra krigens tid og oven på dette var lagt et gråbrunt vendetæppe. Ved en af lænestolene var en bruneret standerlampe, som kunne reguleres i højden ved at der var en mindre stang, der løb inden i den større. Den mindre stang endte i en bue hvorpå der var sat en skærm så lampen lyste nedad. Ved fatningen var monteret et kiplad, så skærmen kunne vippe.

Gik man ind i soveværelset, havde man til højre den blændede dør ind til stuen og henne i hjørnet var skorstenen. I modsatte ende var vinduet, som bestod af tre oplukkelige for neden og tre mindre for oven. I vinduet var sat en ramme, hvorpå der var påsat et høsenet, for at beskytte mod at vi (min søster og mig) faldt ud af vinduet. Der var så et brunt rullegardin. Neden under vinduerne var to smalle skabe, til højre for vinduet var min seng. Den var lakeret og kunne trækkes ud med en madras i bunden. Min storesøsters seng var en hvid seng, der også kunne trækkes ud.

Den stod til højre for vinduet. I midten stod en stor dobbeltseng med en gavl i benenden og en større ved hovedenden. Her var en cylinderformet glaslampe, der sad vandret med forkromede dæksler for enderne. På hver side af den store seng var et natbord og for enden af sengen, ved væggen ud mod køkkenet, var et toiletmøbel. Ved den blændede dør var et klædeskab. I midten af loftet var en firkantet gul glaslampe med røde blomstermotiver.

Når vi så ud af soveværelsesvinduet kunne vi se over til Motor Andersen i Bjelkes Alle 16. Det var en villa, hvor der var køreskole til motorcykler. Vi kunne følge med i når de trak motorcykler og scootere ud og ind af garagen, da denne lå ind til vores gård. Oven på garagen havde Andersen et stort bur med duer, så her var også noget at kikke på.

Vi kunne også se over til min onkel Arne, faster Gurli og fætter Torben. De boede på den side med de ulige numre. Jeg har fået fortalt, at det var herovre fra at min faster en dag fik øje på min søster, der gik i vindueskarmen med åbne vinduer. Hun kom så farende over og ringede på, og fortalte at Jonna gik og kikkede ned i gården med piv åbne vinduer. Min mor havde lagt os ind og sove til middag, og havde så lukket vinduet op og trukket rullegardinet ned, og ikke tænkt på at min søster kunne finde på at gå op i vindueskarmen og kravle ind under gardinet. Vi fik så sat hønsenet op. Til

højre for Motor Andersen var en stor grå ”kaserne” og derpå igen en villa hvor der var nogle kontorer. Der imellem kunne vi se noget af Anna Kirken, og når de havde hejst kirkens flag. Derpå fulgte en stor produkthandler, der strakte sig over flere grunde, fra nr. 22 til 30. Her var der også altid noget at se på, indtil en dag det brændte, og det hele gik op i lys lue. Grundene blev herefter solgt til boligbyggeri.

Køkkenet var aflangt, og når man kom derud var der til venstre et gasbord med hvide kakler. Derpå var to gasapparater med slanger hen til to messinghaner. Nedenunder var en hylde også med hvide kakler og der var en rund gasovn. Ovenover var gasmåleren og den var forsynet med en aflåst pengekasse. Når gassen gik ud skulle man op på en stol og lægge en femogtyveøre i en sprække og dreje på et håndsving, så havde man gas til et godt stykke tid. Derefter var et højt hvidt køkkenskab med en stor dør. I den anden ende var døren ud til køkkentrappen og til højre for den var vinduet ud til gården. Her var også køkkenbordet, der fortsatte hen langs den højre side af køkkenet. Herover var tallerkenrækken. Ved vinduet var vasken placeret. Det var en jernvask, hvori der var muret hvide fliser i. Der var så et stort rør til spildevandet og et mindre rør til drikkevandet. Under køkkenbordet var der skabe. Ovenover døren til entreen var en hylde, hvor min far havde vinflasker liggende. Køkkenet var malet hvidt fra gulvet og til ca. en

meter fra loftet. Her var malet en tyk brun streg og herfra og opefter var der kalket, for der skulle noget til at tage al dampen når man kogte. Der var to lamper, en ved vasken og en ved gasbordet, de bestod af en ledning, der kom ned fra loftet med en fatning. Derpå var en opalhvid kuppel.

Min mor har fortalt mig, at der var en dag, da jeg var helt lille, hvor jeg stod oppe på køkkenbordet og kikkede ud af vinduet. Jeg har nok lænet mig for meget ud, for pludselig sprang vinduet op og jeg var på vej ud af vinduet. Min mor, som stod ved vasken, springer hen og får fat i en af støvlerne jeg havde på, så i stedet for at falde ned i gården, nøjes jeg med at få et sår i panden, efter jeg var stødt mod husmuren.

På W.C.'et var et hvidt toilet med et træsæde og ovenover var cisternen med træk og slip. Der var så en trækkanal op til det fri og tre store rør som var trækkanal til etagerne nedenunder. Ud til køkkenet var en glarsude med trådvæv i. Ovenover døren sad en fatning med en 40 watts pære.

Ejendommen

Køkkentrappen var en vindeltrappe med slidte trin, som gik ned til gården og videre ned til kælderen. I kælderen opbevarede beboerne koks og der blev vasket tøj. Når man kom ned ad trappen, gik man hen ad en gang hvor vaskekælderen lå til højre. Der var en gruekedel en stor vaskebalje med vaskebræt og en bæk.

Gik man videre ned af gangen, delte den sig, og vores kælder lå til højre. Her gik gangen noget bugtet og det var pr. instinkt man fandt kælderen og låsen for enden af gangen, da der intet lys var. Når man fik døren låst op var der godt nok et lille vindue op til gården, men det var sort af flere års kulstøv og udvendig var et tæt gitter på med godt med spindelvæv, så der kom så godt som intet lys ind i kælderrummet. Derinde famlede man så efter fejebakken som brugtes til at skovle koks op med. Jeg fyldte så en spand med små benzinkoks og hankede så op med spanden til tredje sal, hver vintermorgen inden jeg gik i skole. Det var en rund tynd hank, så jeg havde et hak ned i armen længe efter. Jeg kunne jo ikke tage den i hånden, for så ville den slæbe op af trappen, da jeg ikke var så høj.

Gik man op af køkkentrappen og forbi fjerde sal kom man op til en gang, og ca. på midten var der en trappe til højre som førte op til et stort tørreloft. Gik man videre hen af gangen delte den sig til højre og venstre. For at komme til vores pulterkammer skulle man gå til venstre, og det var så lige rundt om hjørnet. Når hængelåsen først var låst op kom man ind til et stort rum med et tagvindue. Jeg kan huske at her stod min gyngestol. Det var ikke en jeg skulle sætte mig op på, det var en jeg satte mig ind i på et bræt. Der var støtte til fødderne og en rundpind at holde fast i. Der var så malet en hest på hver side.

Gården

Kom man fra køkkentrappen og ud af døren til gården og gik til højre var der et plankeværk over til nabogården og ovenover var der pigtråd i to rækker. I plankeværket var der et sted hvor det var blevet lidt mørkt, og man kunne med en finger få lavet et lille hul så man kunne kikke ind til de andre børn i nabogården. Men det varede ikke længe så kom Seidenfaden, det var vores skrappe stammende vicevært med en tynd jernplade, som han sømmede foran hullet, så var det slut med det kiggeri. Længere til højre var en smal gang ud til gaden. Til venstre for plankeværket var en muret bygning med fladt bliktag, hvor der var cykler med en dør der kunne aflåses. Til venstre for denne cykelstald var toilettet og pissoiret og ca. halvanden meter herfra var et plankeværk, som flugtede med den lille toiletbygning og gik hen til nabogrunden i Bjelkes Alle. Derved havde man skabt en lille gård, hvori skraldebøtterne var placeret. Derefter var der et cykelskur, og foran dette var et stativ til at banke tæpper på. Ud fra cykelskuret var et stakit som gik ud til midten af gården og derfra videre ned til nabogrunden i nr. 5 og 7. Indenfor denne firkant var tørrestativer og forskellige træer og mange blomster. Vi børn havde dog ikke adgang til dette anlæg, men vi kunne dog godt nå syrenblomsterne, som vi plukkede og vi tog en efter en de små lilla blomster af og sugede honning. Vi havde også den fordel at bebyggelsen ovre i Bjelkes Alle bestod af villaer, så vi fik solen ned i

gården efter kl. 12 og den var der til hen på eftermiddagen, hvor den forsvandt bag en stor grå kaserne, som var bygget mellem villaerne. Vi måtte ikke komme i de andre gårde, men det hændte, at man alligevel smuttede ind til de andre børn og spurgte om de kom ud og legede på gaden. Så når jeg nu mere end 40 år efter tænker over det, så var vi dem, der havde den kønneste gård i hele gaden.

Seidenfaden og hans kone boede i nr. 9 stuen til højre, og de holdt gården pænt. Hun holdt haven og vaskede trapper, og han fejede og holdt det ryddet for sne om vinteren. Seidenfaden havde for mig den underlige evne at kunne sjippe. Selv om jeg var dreng og alle pigerne kunne sjippe, kunne jeg det ikke, men Seidenfaden, der var en gammel mand, han kunne. Der var så en dag han skulle rense nogle kloaker. Han havde taget et dæksel af, som var midt i gården, og var gået ind og hente noget. Der rendte jeg så og legede og var plumpet ned i kloaken, og da han kom og så at jeg lå dernede, stak han en skovl ned til mig, men den kunne jeg ikke kravle opad, så han måtte have fat i en stige. Han kom så op til min mor med mig og det var ikke ligefrem blomster jeg lugtede af.

Gaden

I selve gaden var der brosten, undtagen ud for Havremarkens skole. Her var asfalteret, da det ellers ville støje for meget, med de jernbeslåede hestevognshjul. På fortovet var der i hver side flotte grønne

gadelygter som stod forskudt fra hinanden. Når det begyndte at blive mørkt, kom lygtetænderen. Han havde en lang stang med en krog, og med den trak han i den ene runde ring, som sad oppe under lampeglasset. På den måde lukkede han op for gassen, og lyset blev tændt. Han fortsatte så skråt over gaden til den næste lygte. Om morgenen gentog han turen, hvor han så bare hev i den anden ring, og så slukkede lyset. Vi børn kunne godt finde på at kravle op i lygtepælen og tænde lyset midt på dagen. Den var nem at komme op i, da den var bygget op i etager, som man kunne stå på.

Livet i gaden

Når der var vinter blev der skovlet sne i gaden, og det blev lagt halvt på gaden og halvt på fortovet. Vi unger kunne så rende på disse bunker hele vejen ned igennem gaden. Af biler var der ikke mange. Der var kun nogle få stykker og så nogle Nimbusser med sidevogn og en enkelt Harley Davidson. På hjørnet af Jagtvej lå A. & H. Meyers farveri og renseri. De havde tre grønne lukkede varevogne, som bragte tøj hjem fra deres filial i Landemærket og fra deres mange indleveringssteder rundt omkring i byen. Inde i gården lå en gul villa, som var det ældste hus i gaden. Hos A. & H. Meyer gjorde min mor rent om morgenen og lørdag eftermiddag, da butikken skulle være pæn til om søndagen. Bygningerne var en værre gang roden sammen. Der var en lav bebyggelse ved Jagtvejen, hvor der var en butik, hvor kunderne kunne

indlevere deres tøj. Et stykke henne ad Husumgade var så en stor bygning, som lå et stykke ud på gaden, så der kun var et smalt fortov. På denne bygning var en stor gavl, som blev malet i forskellige farver. Nede ved gadeplanet var en række butikker med indgange, men der var låst af og det hele blev brugt til renseri. Derefter var der en stor grå port, der var inde i plan med den øvrige husrække. Bag den grå port var en høj gul skorsten. Fra den grå port og hen til nr. 5 var en toetagers gul muret bygning.

I ejendommen 5-7 var der damefrisørforretning, og den næste forretning var så rulleforretningen i nr. 15, så købmand i nr. 17 og til højre var en viktualieforretning. Der var ismejeri i nr. 21, skomager i nr. 23 og baker i nr. 25. Henne i nr. 31 og 33 var der noget industri. Det var Th. Rich & Sønner. Herinde blev fremstillet skovsværte, orangeade og flere andre ting. Virksomheden ejede også villaerne nr. 34-36 ovre i Bjelkes Alle. I nr. 35 var en stor mørk port. Herinde i gården var nogle hestestalde. Her førte de hesten ind, når den var færdig med dagens gerning. I København kørte mange hestevogne rundt med varer til butikker og virksomheder. Der var så stalde rundt omkring, og her var en af dem. I ejendommen 45-47 var en blandet landhandel, og i gården handlede de med kul, koks og petroleum.

På det andet hjørne, adressen Jagtvej 49, lå Annis Magasin hvor man kunne købe

Husumgade nr. 17. Billedet er ikke fra Leif Zieglers barndom, men meget ældre, fra ca. 1910, men de to butikker på hver side af opgangen lå der stadig i 1950'erne.

børnetøj, knapper, bændler og den slags. Her kom senere Nørrebro's Fjerrenseri til at ligge, efter deres lejemål var blevet sagt op på Nørrebrogade. Nu er der Assistentens Begravelsesforretning. Der var så en damefrisør "Belli", Husumgade 2, og en dyrehandler som havde dafnier inde i gården. Hos denne dyrehandler har vi købt et par undulater, som vi havde i et bur hjemme i køkkenet. I nr. 4 var der Barber med store brune stole. Barberen hed Strømmen og når det blev min tur, tog han et brædt og lagde på håndtagene så jeg kom op og sidde i en passende højde. Han bandt så det store hvide klæde rundt om halsen på mig og spurgte så "Hvad skal du Leif" og jeg svarede at jeg skulle barberes, og dem der sad og ventede grinede. At få klippet noget af håret, hed at blive barberet, troede jeg, for jeg kunne ikke drømme om andet, når det var barberen jeg blev sendt ned til. Efter at Strømmen var blevet for gammel til at drive salonen, kom han tit gennem gaden og hilste til højre og venstre ved at løfte på hatten. Den nye frisør hed Egon Nielsen, og han havde en søn på min alder. Jeg syntes denne dreng var en dum en, så jeg ville ikke klippes her. Jeg skulle så helt ned til Schrøder, på Jagtvejen i nr. 30 som lå nede ved det gamle banegårdsterræn i en lav bebyggelse. Her var også en tobakshandler og et renseri. Disse bygninger blev revet ned, da Volvo-forhandleren fik lov til at udvide. Schrøder flyttede så over i et forretningslokale i nr. 31. I Husumgade nr. 6 havde Fylking købmandsforretning

med to store ruder med en dør imellem. Han havde en kaffemølle med store hjul der stod og snurrede. Han flyttede senere ud til Kastrup og drev en forretning der. I samme ejendom var også en butik der blev brugt som lager til cigarer, og i dette lokale blev der senere køreskole, hvor min ven Erik fik kørekort. Man kunne få trykt sange i nr. 10 og senere kom her en systue, i nr. 12 var en tobakshandler med en rød cigaretautomat uden for. Til frokost blev der lukket her. Så blev der sat et skilt i vinduet og dørhåndtaget blev taget ud. I nr. 18 var der også en tobakshandler, og i nr. 20 var der en grønthandler, der hed Nissen, og derefter stenhuggeren. Der var en sadelmager i nr. 26, og metalsliber i nr. 28. Der sad to mand og sleb dagen lang på hver side af en stor motor, hvor akslen gik igennem med en pudseskive i hver ende. I nr. 30 havde jeg en fætter der boede oppe på 4. sal. I nr. 32, boede en anden skolekammerat, Benny Ottesen, hans mor, far og lillesøster. Og de var så heldige at have lidt sol om eftermiddagen på grund af den lave bebyggelse overfor. Nede i kælderens i samme ejendom sad Erik Berner og reparerede radioer, og så lejede han højtalerne ud til gøgl og musikarrangementer under navnet Tonovox. Han var en noget tyk mand med en meget tyk sål under den ene sko for at han ikke skulle halte, men han haltede alligevel en hel del, og så gik han med stok.

I nr. 34 lå forniklingsanstalten "Kaju" inde i gården, og i nr. 36 lavede Neist-

gaard rullegardiner. I nr. 40 var så bageren med de mange studenterbrød, og på hjørnet ved den lille passage var en frugthandler i nr. 42. Helt oppe på hjørnet af Stefansgade i nr. 50 havde Lembke købmandsforretning.

Mit legetøj som helt lille

Af legetøj kan jeg huske at jeg havde en trehjulet cykel, som min far var kommet hjem med fra Hovedbanegården hvor han arbejdede som kok på restauranten. Jeg cyklede ikke meget normalt på den, jeg stod mest med den ene fod på akslen bag på og gav så afsæt med den anden fod. Denne cykel havde jeg kun kort tid, da den blev stjålet. Så fik jeg et løbehjul. Det bestod af et rør med et hjul i den ene ende og et styr som var et rør der var svejset på tværs i den anden ende. Der var så bukket et stykke fladjern med to huller i som sad på røret. På dette fladjern var skruet et brædt på som havde et hjul i den anden ende. Jeg kan ikke huske om der nogen-sinde har været håndtag på styret, eller om det hurtigt var blevet ødelagt. Men jeg kan huske at når jeg stod af løbehjulet, faldt det om på jorden, så røret, som styret bestod af, var blevet godt molesteret i begge ender. På dette løbehjul kunne jeg løbe meget af byen rundt, og der var meget der skulle udforskes.

Rundt i København

Jeg var ikke begyndt i skolen, så jeg kunne ikke tallene, men farverne kendte jeg. For at finde hjem så jeg på sporvogne, der hver især havde farvede lan-

terner. Så jeg en sporvogn med to grønne eller en grøn og en gul, skulle jeg følge dem til Jagtvejen, og videre derfra med den rød/grønne til Husumgade. Mødte jeg en sporvogn med to brune, en brun/hvid eller blå/hvid kom jeg hjem ad Nørrebrogade. Det hændte at folk ikke troede at jeg kunne finde hjem, så blev jeg sendt på politistationen, hvor jeg fik lov til at skrive på skrivemaskine, til min far kom og hentede mig. Hvordan de fik fat i ham, ved jeg ikke, for vi havde ikke telefon. Det var der ikke mange der havde, for hvem skulle man ringe til? Og så var det en dyr luksus. Min ven Erik kan huske, at jeg fik et slags ”kørekort” af politiet, som jeg skulle have på mig. Hvis jeg så blev ”væk”, så stod der på kortet hvad jeg hed, og hvem der skulle kontaktes.

Telefonen

Skulle der ringes til natlæge eller lignende, skulle man ned på Jagtvej, på hjørnet af Bjelkes Alle hvor Thorsen havde købmandsforretning, herudfor var en grøn telefonboks. Her skulle der puttes en tiøre i en boks og så kunne der tales i en vis tid. Der var så nogle der fandt ud af at man kunne tage en ispind og stikke ned i hullet, så kunne der også ringes. Der gik så en tid med det, vi ringede mest til klokken, der skulle bare drejes K og L, så blev der sagt hvad klokken var.

Men pludselig var det slut. K.T.A.S. fik sat en anordning på den lille pengetank, der bevirkede at tiøren skulle puttes ind fra siden og derefter faldt ned i det gamle

Udsigten fra vinduet i Husumgade nr. 5, vinteren 1960-61.

hul. Vi forsøgte med at sætte en sytråd i tiøren og lade den dumpe ned, for at hive den op igen, men uden godt resultat. Tiørerne var der hul i, og de var enten blanke eller gråmatte. Men som årene gik blev køen længere og længere ved telefonkiosken, og så oprandt dagen da vi skulle have telefon. En telefonmontør trak en ledning fra en kasse, der sad på huset inde i gården, langs huset og op til vores vindue. Telefonen blev placeret i stuen ved vinduet. Her blev sat en stor sort samledåse på væggen med en tyk grøn ledning, som førte hen til den sorte jerntelefon. Ved oprettelsen og abonnement var der forskellige takster for en hel, en halv eller en kvart telefon. Det ville sige,

at man skulle dele telefonnummeret med andre. Min far mente at vi nok havde råd til en halv telefon og vi fik Ægir 193 X. Der var ikke nogen der kunne ringe til os hvis dem der havde den anden halvdel snakkede. Vilhelmsen oven på havde nr. 193 V, og når vi tog røret, kunne vi høre når han talte i telefon. Der var så yderligere den ulempe ved det, at den anden halvdel var blevet delt op i to, så vi i realiteten kun havde en tredjedel, men betalte for en halv telefon.

Ejendommen nr. 5-7

Min bedste legekammerat var Erik, han boede i naboejendommen nr. 5 på fjerde sal til venstre. Der var et blankpoleret

messingskilt på døren med navnet D. Vinther Andersen. Eriks far var konditor, og hed Daniel. Jeg mindes ham som en buttet, godmodig mand, der sad i sin dybe lænestol og læste sin avis. Lejligheden var på to og et halvt værelse, og toilettet, som der var lås i, var ligesom bygget med ind i huset, og køkkentrappen var også bygget ind i huset, modsat hvor jeg boede, der var køkkentrappen sat uden på huset. I køkkenet havde de, lige som hos os andre, gasbord og gasapparater, men fra gasrøret, halvvejs mellem hannerne og loftet, gik der et ekstra rør ud med en hane. Her kunne man tænde og så var der lys i køkkenet. Deres køkkenvindue var på tre fag, hvoraf det ene sad inde i køkkenskabet, så der var lys i skabet om dagen. Når vi gik op af trappen, skulle vi være stille, da ejeren, Johannes Olsen, boede på første sal til højre. Han havde haft en vognmandsforretning, og havde en flot sort personbil. Der var en port ind til gården hvor der var garager. Ovenpå garagerne var et malerværksted, og derop til førte en stige. Hvis man gik lidt op ad denne stige kunne man se over til den gård hvor jeg boede. Der var en til i ejendommen, der havde bil, og han hed Mathiesen, og han havde en kjoleforretning ved Højbanen. Nedenunder på tredje sal til højre boede Kjeld og Vivi. Deres far hed Christian Nielsen, og han havde en mindre virksomhed, hvor der blev fremstillet urtepotteskjulere. Denne virksomhed lå ovre på modsatte side af gaden i nr. 12, nede i kælderen. Vi kunne se ned på damerne, som sad og arbejdede.

De havde en rund plade med en række huller ude i kanten. I hullerne satte de små runde pinde som buede lidt udad, og foroven samlede de pindene med noget tråd. Nu var urtepotteskjuleren færdig og den kunne både stå og hænge. Hende i nr. 14 havde han et lager i en nedlagt forretning. Familien Andersens loft, som var lige så stort som vores, lå lige ovenover soveværelset, så det nemmeste for dem var at opbevare koksene der oppe. Der var to pulterkamre, der var forsynet med en kvist, og i disse var der nogen som havde indrettet bolig. Der var hverken toilet eller vand, men det var der nede i gården, og adgangen kunne kun ske ad køkkentrappen. Erik og jeg har kendt hinanden, lige så længe jeg kan huske tilbage. Jeg havde mit løbehjul som var fremstillet inde på Hovedbanegården. Erik fik noget, som ingen andre i gaden havde. En dræsine, som han styrede med fødderne, og trak i en stang, frem og tilbage med hænder, og på den måde fik dræsinen til at køre.

Før skolealderen

Der skete nu det ulykkelige, at Eriks far blev syg og gik hen og døde. Eriks mor blev nu eneforsørger. I deres soveværelse var der kakkelovn, og det blev nu lejet ud. Hun begyndte at vaske trapper og pudse sko inde i stormagasinet Illum, og Erik kom i børnehaven. En af mine daglige ture blev nu til Dronning Louises Asyl som børnehaven hed. Den lå på hjørnet af Bjelkes Alle og Stefansgade. Her kunne jeg kikke ind af en sprække i plankevær-

ket og se til Erik. En dag gik jeg videre ned ad Bjelkes Alle, hvor der i en af villaerne var et Tuborg depot. Her var en hund, som stod ved porten. Jeg syntes den var sød, så jeg fulgte lidt med ind på grunden. Lige pludselig for den hen og bed mig i benet. Jeg gik så hjem til min mor og fortalte at jeg var blevet bidt af en hund. Hun blev noget forfærdet, da hun så at mine brune gamachebukser var blevet godt gennemgasket. Hun tog mig så med ned til Nørrebro Runddel, hvor vi tog en sporvogn til Farimagsgade, og gik det sidste stykke til Kommunehospitalet, hvor jeg blev syet. Jeg havde ellers haft det godt med hunde. Den nærmeste butik var i nr. 15 og det var en rulleforretning, og de havde en hund, der hed Muddi. Jeg kunne sidde længe på trappestenen og kæle med denne lille hund. Rulleforretningen blev senere lukket og lokalet blev inddraget til udvidelse af købmandsforretningen i nr. 17.

Rundtur i København

Af andre steder jeg gik hen var Falckstationen i Hillerødgade. Her var to træsejler ved indkørslen og den kunne man sidde oppe på, og håbe på at der kom en udrykning. Når det skete, satte køretøjerne i gang med ba-bu ba-bu, og to gule lygter, som sat oppe på taget og lyste fremad, blinkede. Så var der et gult flag, hvorpå der stod udrykning. Når bilerne kom tilbage var flaget taget ned, men blev sat op igen, så snart parkeringen var tilendebragt, for at være klar til næste tur. Turen ned langs Lundtoftegade var også

spændende. Her var et plankeværk, der gik helt ned til hjørnet af Borups Plads. Indenfor gik kommunens folk og rodede med sporvognsskinner og mange andre ting. Gik jeg så hjem ad Stefansgade, kom jeg forbi de nye røde bygninger, hvor der havde ligget et stort bryggeri, der hed Hafnia. Så kom jeg forbi det grønne område ved Hørsholmsgade, hvor der lå et gult hus, der siges at have været bomhus, da jernbanen gik her. Inden jeg var hjemme, kom jeg forbi Jægersborggade med alle Jægersborgbisserne. Der var en cykelsmed på det ene hjørne og en legetøjsbutik på det andet hjørne. Ud for børnehaven, på hjørnet af Bjelkes Alle, var et grønt standerskab, hvorpå der stod Politi.

Nørrebroparken

I Nørrebroparken var der et lille hus med toiletter til drenge og piger. Derimellem var et læskur med en bæk, og bag dette havde "haveren" sit grej. Ellers var der en stor karrusel og en mindre. Der var en masse gynger og en rutsjebane. Så var der et stort soppebassin, en stor sandkasse og så nogle borde og bænke, hvor der sad en del ældre mennesker ovre fra Nørrebro Vænge. På et andet areal ud mod Nordbanegade, var et stort asfalteret stykke, hvor der lå en grøn barak, som blev brugt som gymnastiksal til Havremarkens skole. På dette stykke blev der spillet bold, og kørt med små dræsiner, som var i forskellige størrelser. Man kom hen til en mand med pengene og han sagde så, du skal have

nummer det og det, og så kunne man køre en time. Om vinteren kom "haveren" og sprøjtede det hele over med vand, og så havde vi en fin skøjtebane. Der blev så sat nogle standere op med lys, så de større børn også kunne skøjte lidt efter skoletid. Det hændte at der kom gøgl til parken, og det foregik også her. Der var radiobiler, dødsdrom, den stærke mand Abdulla, en masse tombolaer og meget andet. Længere henne langs Nordbanegade var en stor græsplæne, hvor vi sendte drager op, og de store drenge prøvefløj deres små hjemmebyggede svævefly. Så var der nogle beskyttelsesrum og et anlæg med blomster og nogle figurer. På hjørnet af Hillerødsgade blev bygget en transformatorstation, hvor der havde ligget en biograf, som hed Stefans Biografen.

Ovre ved Nørrebro Vænge var der tre store græsplæner. Her havde togene kørt. Henne ved Stefansgade lå nogle små bygninger med forretninger, og ved den første græsplæne lå fritidshjemmet som hørte til Havremarkens skole. Helt oppe ved Hillerødsgade lå også nogle små bygninger, hvor der var Irma og en lille cafe. Gik jeg derfra hen til Nordbanegade og hjem den vej, var transformatorstationen på hjørnet og på det modsatte hjørne var der et snedkeri med en møbelforretning i stuen. På det skarpe hjørne ved Skodsborggade var en ubebygget grund, med en masse brugte olietønder, omkranset af et rødt plankeværk. På hjørnet af Stefansgade var et værtshus, der hed Stefanshus.

Legetøj før skolealderen

Af legetøj havde jeg to lokomotiver, to vogne og nogle skinner. Skinnerne var af noget blik og ca. 5 cm. brede. Der kunne blive til en cirkel rundt, og et par lige stykker i hver side. Lokomotiverne var til at trække op, og så kunne de køre et par omgange. Det bedste havde jernhjul, hvorimod det andet havde plastik. Dette måtte jeg ikke trække helt op, da det så røg af sporet i svinget. Jeg havde også en lille smule tekno og noget byggefix. Tekno, det bestod af en plade på ca. 8 x 12 cm, og nogle stænger man kunne skrue sammen. Der var så en lille motor til 4,5 volt og en hammermaskine med et svinghjul. Når man forbandt den lille motor og svinghjulet, med en elastik så gik hammeren op og ned. Byggefix var noget der ligner vore dages Lego, men klodserne var noget større. Her kunne jeg bygge huse med hvide og røde klodser, og med rødt eller grønt tag. Der var også både vinduer og døre til. Nogle af klodserne var buede, så jeg kunne bygge et rundt tårn. Jeg havde også et stort urværk, som jeg havde fået af min mors onkel Ejner på Bornholm. Jeg havde også fået et lysbilledapparat, hvor man satte papirbilleder ind på hovedet bagerst i apparatet, og så viste man billedet forstørret op på en væg.

Køjesenge og isskab

Vores senge var blevet for små, så vores morfar havde lavet nogle køjesenge til os. Det var to gavle, hvorpå der blev hægtet fire solide brædder fast. To for oven og to

forneden, hvor der var en liste, som bar de løse bundbrædder. Køjesengene blev placeret hvor den blændede dør var til stuen. Jeg blev lagt i den øverste og min søster i den nederste køje. Min søster kunne finde på at trykke mine løse bundbrædder op med sine ben, så jeg blev løftet op med madras og det hele. Jeg kunne også tage nogle af brædderne af ved hovedgæret, så jeg kunne kikke ned til hende. Når min far hørte at vi puslede med brædderne, kom han ind og skældte ud, og sagde vi skulle være stille og sove. Når vi nu skulle være stille, sendte vi beskeder frem og tilbage ved hjælp af noget garn.

I køkkenet fik vi isskab, hvori der var en zinkkasse til isen. Nu skulle vi så godt som hver dag ned til ismejeriet og hente is. Isen var firkantede meterstykker, der kom til ismejeriet fra Krystalisværket på en høj lukket hestevogn. Vi skulle have et kvart stykke og isen lå på en lille trækvogn med jernhjul under. Der blev så hugget en fjerdedel af isen med en issyl, og vi bar det hjem indpakket i aviser.

Livet i lejligheden (min far 1953)

Min far var som sagt kok på Københavns Hovedbanegårds restaurant og tog af sted tidlig om morgenen, og kom så hjem til "timer" midt på dagen, hvor han som regel tog en lur. I den tid skulle vi være stille, så min far kunne få sovet lidt, og være frisk til han skulle på arbejde igen. Han kom så hjem, når vi var gået i seng. Hvis vi ikke var faldet i søvn råbte vi i kor: "Farr har du noget med hjem!", og som regel havde han en godbid til os. Min

far havde meget skiftende arbejdstid, da restauranten havde åben hele året, så han skulle på arbejde både lørdag, søndag, påske, pinse, juleaften og nytår.

Min far kunne godt lide at tippe. "Tænk hvis man fik en tolv'er". 12 rigtige var det højeste dengang. Min far fulgte så med i fodboldkampene, så han kunne udfylde kuponen bedst muligt. I lange tider var Vejle min fars favoritklub, så her blev det et-taller hele kuponen igennem, når de spillede på hjemmebane. Den sidste række på kuponen blev udfyldt ved hjælp af en femkantet snurretop. På de fem kanter stod der så to ettaller og totaler og et kryds. Han drejede den rundt 12 gange og noterede så ned på kuponen efterhånden, hvad resultatet blev. Han kaldte det sypigetips. Min far vandt aldrig nogen stor gevinst. Det var sjældent han var inde og se en kamp, men det kunne ske. Han kom engang hjem og fortalte om en sådan oplevelse. Han havde været i Idrætsparken med en af mine onkler, og de var blevet enige om at min far skulle købe et par øller derinde, så de havde noget at drikke under kampen. Min far fik også købt de to øl, men på vej tilbage til min onkel, var der kommet så mange mennesker, så han kun nåede halvt derved. Han stod så som sild i en tønde, og var nød til at drikke de to øl selv. Dette kolde øl var rendt lige igennem ham, så det varede ikke længe, før han skulle på toilettet. Men han kunne ikke komme nogen steder på grund af den megen trængsel, så han stod og trippede og havde ikke fået noget ud af kampen.

Cykelture

På hver side af gadedøren var der nedløbsrør, og der gik således to render ud til rendestenen. Her imellem stod min fars cykel, når han var hjemme. Når min far ikke var på arbejde, så kunne det hænde, at han tog mig med ud at cykle en tur. Han havde så et brædt, der var en halvcirkel, som der blev spændt på stangen med nogle fløjmetrikker og på det sad jeg så og holdt fast i styret, og fødderne placeret på forgaflen. Mange gange gik turen ud til Malles kolonihave, hvor min far hjalp til, og også havde et lille stykke jord, hvor han kunne dyrke lidt grøntsager. Malle var gift med en, som min far arbejdede sammen med. Vi kom så ud til kolonihaven og så at græskarrene blev større og større. Vi skulle så tage dem med hjem. Hvis vi lod dem blive meget store, kunne vi være sikre på, at de var væk næste gang vi kom.

Vi kørte mange andre steder hen, og jeg var lidt betænkelig, når vi skulle over Langebro. Broen var konstrueret med en stor cementklods, som hang over kørebanen. Denne store klods brugtes som kontravægt og sank ned, når broen skulle op. Når vi kom kørende her, kunne jeg godt blive lidt nervøs, for tænk hvis man fik denne klods ned i hovedet. Den sidste tid jeg kørte med på min fars cykel, sagde han altid, når han fik øje på en betjent "duk dig, duk dig", så måtte jeg dukke mig for ikke at virke så stor.

Min mor

Min mor var født og opvokset i Nexø på Bornholm. Hun var en livsglad pige, der sang meget og spillede harmonika. Det skete tit at hun tog sin harmonika frem og gav et par numre. Der blev også sendt bud efter hende fra et teater i Frederiksberg Allé, hvor hun kom til at optræde som sømandspige, og spillede på sin harmonika. Hun kunne lide at lave mad, og hun var god til det. Hun havde en mand, der var kok, så hun gjorde sig rigtig umage, og håbede på at min far ville rose maden. Hvis han så måske sagde, at den skulle have en smule mere salt, så blev hun sur, og sagde at han altid skulle kritisere maden.

Jeg kunne godt lide budding, så det plagede jeg min mor om at få. Af forskellige efterretter fik vi så også budding, mest for min skyld. Det var så en dag min far var hjemme, hvor den blev serveret. Min far fik så spurgt om vi nu skulle have den sædvanlige budding. Min mor blev sur, for hun prøvede på at gøre det så godt som muligt. Min far syntes åbenbart ikke det var noget at servere for en grand voksen mand.

Fortsættes.

Festlige facader

Af Nina Søndergaard

Stuk - en roman fra 1887 af Herman Bang og en meget typisk københavnerting, både inde i husene og udenpå. Her vil historiker Nina Søndergaard se nærmere på nogle af de detaljer Nørrebros gader byder på.

*Undersiden af karnap
på hjørnet af Fælledvej/
Nørrebrogade, 1897.
Bygmester var konditor
Malmsten, arkitekt Chr.
Hansen.*

Historicisme

Arkitekturen byder på masser af stilarter, men en af de mest mærkelige er nok historicismen, der herskede fra 1820-1910, der slet ikke *var* en stil. Eller rettere sagt var den kendetegnet ved mange stile, fordi bygningens brug og bygherre bestemte stilarten, som kunne kopieres fra hvor som helst i verden og historien. Bevæbnet med studierejser, tegneblokke og kalkerpapir gik arkitekten frejdigt til

værks. Derfor har vi et smukt maurisk tårn ved Svanemøllen, et byzantinsk slot i Sociologisk Institut (det tidligere Kommunehospital, der er inspireret af Grækenland og Tyrkiet) og en lille bid Paris (Louvre-området 1600-tallet) på Søtorvet. Meningen var at det skulle tage sig godt ud og stemme sindet. Om det var *ægte* eller ej var ganske underordnet. Her vil vi kigge nærmere på den pynt der kom på facaderne på Nørrebro fra 1870-

Ægirsgade/Nannasgade, huset er bygget i 1907, pynten er sikkert ældre.

Farumgade/Hillerødgade (dåværende Lyngbygade), 1900. Konsollerne er inspireret af kelternes flotte fletmønstre, men bærer reelt ikke andet end sig selv. Med andre ord ville altanen godt kunne bære uden dem, men det er også en fin og festlig måde at markere altanen og dens normalt kedelige underside på.

1910. Det var ofte fabriksfremstillet og støbt i cementpuds (holdbart, vejrbestandigt og med mulighed for mange detaljer) i Tyskland. Hele kataloger med de nyeste påhit blev bragt til København, hvor bygherrerne og arkitekterne i ro og mag kunne udvælge sig sager til at live gadebilledet op.

Byggeriet på Nørrebro

Eftersom Nørrebro fik vokseværk efter voldenes fald er det i høj grad bygninger i historicistisk stil, der præger bydelen. Byggeriet var i grundformen ret standardiseret. En bygherre købte sig en grund og bestilte en hus, der skulle være så og så langt, højt og måske med en kvist eller et tårn. Det var nok for en murermester, som ville kunne bygge ud fra de fastsatte kriterier. Nogle gange ønskede bygherren dog at sætte et mere personligt præg på bygningen og kunne bede en arkitekt om at lægge sidste hånd på værket. Altså bestemme pynt, farvesammensætning og måske tagformen. Noget ganske andet end vores dages arkitekters udformning af rum som afspejles i husets ydre.

Stukken var ren pynt. Det havde intet med husets konstruktion at gøre. Det ærgrede den efterfølgende generation af moderne arkitekter, der ønskede klarhed, rene linjer og ærlighed (se fx Nørrebro station fra 1930, skarptskårne ydre flader og et flot loft der viser sin konstruktion).

Mælkebøtte ved Jagtvej/Frejasgade, 1901.

*Grinende barnehoved på Nørrebrogade
nr. 200, 1907.*

Pynten gav dog også frie hænder til at lege og fantasere, for man kunne netop sætte alverdens ting op på facaden. Og udvalget var også enormt. Der er både hoveder af børn, engle, djævle, moderne mænd og kvinder. Flagermus, ørne, eger, mælkebøtter, valmuer, roser, ridderhelme, stjerne-tegn og elskovsscener på husene på Nørrebro. Det er bare at kigge op og opdage med barnlig begejstring, at selv ganske almindelige huse er fantasifuldt smykkede.

Klassikere

Alle tiders største hit indenfor arkitekturen var de antikke ting. Siden renæssancen har europæerne haft en svaghed for alt gammelt græsk og romersk. Antikken gav inspiration til politik, uddannelse, filosofi, kunst, teater, bøger og arkitektur. I husbyggeriet var man især glad for templernes bestanddele, og man tilføjede gerne de mest almindelige lejekaserner og kedsommelige karréer et historisk pift ved hjælp af søjler og andre typiske ting fra den græske og romerske arkitektur.

Nutiden

I dag har vi helt andre forestillinger om arkitektur. I dag ville det være utænkeligt at arkitektens eneste opgave var at bestille nogle præfabrikerede små-elementer som kunne sættes ind efter behag i hvilken som helst facade. Ligesom det at bygge hele karréer uden bad og toilet, men med masser af baghuse, så ingen fik ordentlige hygiejne- eller lysforhold er forbudt. Det er meget glædeligt, men prisen har måske også været kedelighed. Der er i hvert fald ingen der kan beskyldes hverken Rigshospitalet eller de nye boligkarréer i Sorte Firkant eller ydre Nørrebro for at være sprælske, poppede huse, der kan overraske med ydre detaljer. Nye tider er nok på vej frem.

*Grinende troldeansigt, Uffesgade/
Nørrebrogade, 1887.*

Her er det på Blågårdsgade, 1886, men tilsvarende lån fra antikken ses overalt i København. Stueetagen er ofte pudset så det ligner sten. Effekten kaldes rustica og var kendt i det gamle Rom, men det var renæssancen der dyrkede denne fremhævelse af nederste etage. Bemærk også at effekten giver huset tyngde.

I hvert fald er Amager og Ørestad blevet arkitekternes legeplads med fx Bjerget (der rummer bolig, kontorer og parkeringskælder). Bjergets facon er ikke just en almindelig firkantet kasse, men betonkonstruktionen har fået en spændende metalbeklædning med et påtrykt bjerg. Lige til at kigge nærmere på og forhåbentlig glæde sig over i mange år fremover.

Læs mere:

Kristian Hvidt: Pynt på gesimsen – Facader på københavnsk etagebyggeri 1860-1920. G.E.C. Gad, København 1983.

For de enkelte bygningers årstal, tegninger og andre oplysninger har jeg benyttet mig af Center for Byggeri, fra december 2008 på Njalsgade.

Apropos trafikforsøget på Nørrebrogade. Myldretidstrafik anno 1951. Dengang var sporvogne og cyklister dominerende i gadebilledet. (Billedet er taget med teleobjektiv, derfor stærk forkortning).